

Улсын баталгаажуулалтад заавал хамруулах
хэмжих хэрэгслийн шинэчилсэн жагсаалтын
танилцуулга

Хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах тухай Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан

- худалдаа, үйлчилгээний тооцоо
- хүн, мал эмнэлгийн шинжилгээ, эмчилгээ, оношлогоо
- байгаль орчны хамгаалал
- улсын батлан хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах

зэрэг үйл ажиллагаанд ашиглах хэмжих хэрэгсэл, хэмжил гүйцэтгэх аргачлалыг хэмжил зүйн төрийн хяналт шалгалтад заавал хамруулдаг. Мөн хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 8 дахь заалтын дагуу улсын баталгаажуулалтад заавал хамруулах хэмжих хэрэгслийн жагсаалт, баталгаажуулалт хоорондын хугацааг Хэмжил зүйн төв байгууллага тогтооно гэж заасны дагуу одоогийн мөрдөж байгаа жагсаалтыг Стандартчилал, хэмжилзүйн үндэсний төвийн даргын 2008 оны 6 дугаар тушаалаар баталсан билээ.

Хэмжил зүйн төрийн хяналт шалгалтын хамрах хүрээг олон улсын жишигт нийцүүлэх, боловсронгуй болгох, хэмжил зүйн чиглэлээр бизнес эрхлэгч иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжих, үйлдвэрийн болон салбарын хэмжил зүйг цаашид хөгжүүлэх, заавал баталгаажуулалтад хамрах эсвэл шалгалт тохируулгад хамрах хэмжих хэрэгслийг ялгах шаардлага гарч ирсэн.

Ажлын хэсэг ОХУ, ХБНГУ, Их Британи, Чех, Япон болон БНСУ-ын хэмжил зүйн төрийн хяналт шалгалтад заавал хамрах хэмжих хэрэгслийн жагсаалттай танилцсан. Гадаад улс орны жагсаалтыг судалж үзэхэд цөөхөн нэр төрлийн хэмжих хэрэгсэл байна. Тухайлбал Япон 18, БНСУ-14 ш нэр төрлийн хэмжих хэрэгсэл нь төрийн хяналтанд байдаг байна. Энэ нь манай оронтой харьцуулахад үйлдвэрлэл сайн хөгжсөн учраас ихэнхи нэр төрлийн хэмжих хэрэгсэл үйлдвэрлэлийн буюу салбарын хэмжил зүйн шалгалт тохируулгад хамрагддаг байна.

СХҮТ-ийн даргын 2008 оны 2008 оны 6 дугаар тушаалаар баталсан жагсаалтад 12 хэмжлийн төрлийн 190 нэрийн хэмжих хэрэгслийг улсын баталгаажуулалтад заавал хамруулахаар заасан байдаг.

Тус хуралдаанд танилцуулж буй энэхүү шинэчилсэн жагсаалтад 9 хэмжлийн төрлийн 41 нэрийн хэмжих хэрэгслийг төрийн хяналт шалгалтад хамруулахаар зааж өгсөн.

Өмнөх жагсаалттай харьцуулж үзэхэд харьцангуй хураангуйлсан мэт боловч заавал баталгаажуулалт эсвэл шалгалт тохируулгад хамрах хэмжих хэрэгслийн ангиллыг тодорхой болгож, адил нэрийн хэмжих хэрэгслийг бүлэглэн хураангуйлсан болно. Жагсаалтаас хасагдсан, өөрчлөгдсөн хэмжих хэрэгслийн

хэвийн ажиллагааг шалгалт тохируулгад хамруулах замаар хангах бүрэн боломжтой.

Уг жагсаалтыг шинэчлэхдээ Батлан хамгаалах яам, Ус цаг уур орчны шинжилгээний газар, Улаанбаатар төмөр замын хэрэг эрхлэх газар, Цөмийн энергийн газар, Гео физик одон орон судалгааны төвөөс албан ёсоор санал авч тусгасан.

Жагсаалтыг шинэчилснээр шалгалт тохируулгад хамрагдах хэмжих хэрэгслийн нэр төрөл, хамрах хүрээг нэмэгдүүлж, төрөөс үзүүлж буй хэмжил зүйн ажил үйлчилгээний чанар сайжирч, бизнес эрхлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн үйл ажиллагааг дэмжиж, хэрэглэгчдэд ойлгомжтой болгох, үйлдвэрлэлийн болон салбарын хэмжил зүйг хөгжүүлэхэд ихээхэн түлхэц болох юм.

Энэхүү жагсаалтыг Хэмжил зүйн техникийн зөвлөлийн хурлаар 2012 оны 7, 9 дүгээр сард 2 удаа хэлэлцүүлж, хурлаас гарсан санал дүгнэл, зөвлөмжийг тусгасан.

**УЛСЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТАД ЗААВАЛ ХАМРАГДАХ
ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ЖАГСААЛТ**
/БАТАЛГААЖУУЛАЛТ ХООРОНДЫН ХУГАЦАА, НЭГЖ ХЭМЖҮҮР ШАЛГАХ ХУГАЦААНЫ
НОРМ/

№	Шифр	Хэмжлийн төрөл	Хуучнаар		Шинээр		
			Баталгаажуулалт хоорондын хугацаа	Нэгж хугацааны норм (цаг)	Баталгаажуулалт хоорондын хугацаа	Нэгж хугацааны норм (цаг) Нц	
01. Уртын хэмжил							
1	01.001	Худалдааны ердийн зориулалтын метр:					
	01.001.01	□ (0 – 20) метр	1.0	0.23	1.0	0.46	
	01.001.02	□ 20 метрээс дээш	1.0	0.70	1.0	0.83	
2	01.002	Шуудан илгээмж, гаалийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа метр			1.0	0.83	
3	01.003	Орон сууцны талбайг (түрээслэх, худалдахад зориулсан) хэмжих хэрэгсэл			1.0	1.55	
4	01.004	Арьсны талбай хэмжигч			1.0	1.55	
02. Хүндийн хэмжил							
5	02.001	Худалдааны жин:					
	02.001.01	□ Тэгш бус мөртэй барааны жин:	(0 – 150) кг	1.0	0.1	1.0	1.18
			(150 – 500) кг	1.0	1.56	1.0	1.37
			(500 – 1000) кг	1.0	1.88	1.0	1.67
			(1000 – 3000) кг	1.0	2.2	1.0	1.83
			Ширээний ердийн зориулалттай туухайт жин	1.0	0.58	1.0	0.58
	02.001.03	□ Ширээний циферблат жин:	(0 – 60) кг	1.0	0.78	0.5	0.73
			60 кг-аас дээш	1.0	1.35	0.5	1.01
			02.001.04	□ Электрон жин	(0 – 30) кг	1.0	1.38
	(30 – 600) кг	1.0			1.66	1.0	1.01
	(600 – 5000) кг					1.0	1.66
	6	02.002	Их даацын жин				

	02.002.01	☐	Вагон жин				
			Динамик	1.0	18.6	1.0	24.80
			Статик	1.0	16.8	1.0	20.30
	02.002.02	☐	Автомашинь жин				
			Механик	1.0	8	1.0	8.00
			Электрон 60 т хүртэл	1.0	12	1.0	10.00
	0.002.03		Элеваторын жин				
			(0-10000) кг	1.0	4.8	1.0	4.80
			10000 кг-аас дээш	1.0	5.55	1.0	5.55
	02.002.04	☐	Туузан дамжуулагчтай жин	1.0	8	1.0	8.00
7	02.003		Эмнэлэг, эмийн сангийн жин	1.0			
	☐	Механик	1.0	0.48	1.0	0.48	
	☐	Электрон	1.0	0.88	1.0	0.6	
8	02.004		Үнэт металл, үнэт эдлэлийн жин	1.0			
	☐	Механик	1.0	0.55	1.0	0.55	
	☐	Электрон	1.0	1.7	1.0	0.76	
9	02.005		Шуудан илгээмж, банк, татвар, гаалийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа жин			1.0	1.37
10	02.006		Туухай				
	02.006.01	☐	M2 ба M3 ангийн туухай (ширхэг)				
			10 мг - 10 кг	1.0	2.5	1.0	0.20
			10 кг -аас дээш	2.0		1.0	0.50
	02.006.02	☐	M2, M2-3 ба M3 ангийн туухай (ширхэг)				
			(50 - 1000) кг	2.0		1.0	1.40
		1000 кг-аас дээш			1.0	2.50	
03. Хөдөлгөөний хэмжил							
11	03.001		Таксиметр	1.0	1.78	1.0	1.50
12	03.002		Тээврийн хэрэгслийн хурдыг зайнаас хэмжигч			1.0	1.00
04. Цахилгаан, соронзон хэмжил							
13	04.001		Цахилгааны тоолуур				
		☐	Механик				
	04.001.01		1 фаз	3	0.3	3.0	0.73
	04.001.02		3 фаз	3	0.5	3.0	0.90
	04.001.03		3 фазын, 100 В	1	0.5	3.0	0.90
		☐	Цахилгаан механик				
	04.001.04		1 фаз	3	0.3	4.0	0.56
	04.000.1		3 фаз	3	0.5	4.0	0.80
			3 фазын 100 В	3	0.5	4.0	0.80
		☐	Электрон				
	04.001.06		1 фаз	8	0.55	8.0	0.64
04.001.07		3 фаз	8	1.5	8.0	1.22	

	04.001.08		3 фазын, 100 В	1	0.5	4.0	1.22	
14	04.002	Хэмжлийн трансформатор						
	04.002.01	□	Гүйдлийн трансформатор	3	0.78	4.0	0.30	
	04.002.02	□	Хүчдлийн трансформатор	3	0.78	4.0	0.78	
05. Хий, шингэний тоон хэмжээ, зарцуулалтын хэмжил								
15	05.001	Усны тоолуур						
			(1.0 - 1.5) м ³ /ц (ахуйн хэрэглээний)	4.0	1.63	6.0	0.66	
			(1.0 - 1.5) м ³ /ц	2.0	1.63	2.0	0.66	
			(2.5 - 3.5) м ³ /ц	2.0	1.63	2.0	0.83	
			(5 - 10) м ³ /ц	2.0	1.63	2.0	1.00	
			(15 - 40) м ³ /ц	2.0	2.03	2.0	1.80	
			(60 - 150) м ³ /ц	2.0	2.30	2.0	2.80	
			150 м ³ /ц-аас дээш	2.0	2.30	2.0	4.50	
16	05.002	Автоцистерн						
			(0 - 4500) л	2.0	2.05	2.0	1.50	
			(4500 - 15000) л	2.0	2.55	2.0	2.20	
			(15000 - 25000) л	2.0	3.82	2.0	2.91	
			(25000 - 35000) л		5.09	2.0	4.20	
		35000 л-ээс дээш		6.36	2.0	4.90		
17	05.003	Худалдаа үйлчилгээнд ашиглаж байгаа хэмжээст сав						
		□	(0 - 10) л хүртэл	2.0	5.05	2.0	1.00	
		□	10 л-ээс дээш	2.0	7.12	2.0	3.00	
18	05.004	Шингэний тоолуур						
		05.004.01	□	Механик тоолуур				
				(1.0 - 2.5) м ³ /ц	1.0	3.56	2.0	1.66
				(3.5 - 10) м ³ /ц	1.0	3.56	2.0	2.83
				(15 - 40) м ³ /ц	1.0	3.56	2.0	3.33
		60 м ³ /ц-аас дээш	1.0	4.37	2.0	5.18		
	05.004.02	□	Цахилгаан соронзон тоолуур					
			(1.0 - 2.5) м ³ /ц	1.0	5.18	2.0	3.15	
			(3.5 - 10) м ³ /ц	1.0	5.18	2.0	4.30	
			(15 - 40) м ³ /ц	1.0	5.18	2.0	5.99	
			60 м ³ /ц-аас дээш	1.0	5.99	2.0	6.99	
	05.004.03	□	Массын зарцуулалтын тоолуур					
			(1.0 - 2.5) м ³ /ц			2.0	3.15	
			(3.5 - 10) м ³ /ц			2.0	4.30	
			(15 - 40) м ³ /ц			2.0	6.00	
			60 м ³ /ц-аас дээш			2.0	8.00	
19	05.005	Хийн тоолуур						
			(1.0 - 2.5) м ³ /ц			2.0	1.66	
			(3.5 - 10) м ³ /ц			2.0	2.00	
			(15 - 40) м ³ /ц			2.0	5.18	
		60 м ³ /ц-аас дээш			2.0	5.99		
20	05.006	Түгээгүүр						

05.006.01	□	Шатахуун түгээгүүр (нэг шингэн хэмжигч)					
		-	(0 - 55) л/мин	0.5	2.54	0.5	0.80
		-	(55 - 100) л/мин	0.5	2.54	0.5	1.10
		-	100 л/мин-аас дээш	0.5	2.54	0.5	2.00
05.006.02	□	Хийн түгээгүүр (нэг хий хэмжигч)					
		-	(0 - 55) л/мин			0.5	0.80
		-	(55 - 100) л/мин			0.5	1.10
		-	100 л/мин -аас дээш			0.5	2.00
05.006.03	□	Тосны түгээгүүр:					
		-	(0 - 55) л/мин	0.5	2.53	0.5	0.80
		-	(55 - 100) л/мин	0.5	2.53	0.5	1.10
		-	100 л/мин -аас дээш	0.5	2.53	0.5	2.00
06. Дулаан, температурын хэмжил							
21	06.001	Эмнэлгийн термометр					
	06.001.01	□	Мөнгөн уст шилэн	1	3	-	2.00
	06.001.02	□	Цахилгаан			3.0	2.00
	06.001.03	□	Бусад			3.0	2.00
22	06.002	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд ашиглаж буй термометр					
	06.002.01	□	Уурын зуухны			3.0	2.00
		□	Автоклавын			3.0	2.00
	06.002.02	□	Эсэргүүцлийн			2.0	3.00
23	06.004	Ус цаг уурын орчны шинжилгээний термометр					
	06.004.01	□	Эсэргүүцлийн (- 50 ~ +60) °C			1.0	2.00
	06.004.02	□	Хугацаат (- 25 ~ +70) °C			1.0	8.00
24	06.005	Дулааны тоолуур					
	-	(0 - 6) м ³ /ц	5	8	4.0	4.00	
	-	(6 - 15) м ³ /ц	5	8	4.0	4.50	
	-	(15 - 40) м ³ /ц	5	8	4.0	5.00	
	-	(40 - 100) м ³ /ц	5	8	4.0	5.50	
	-	100 м ³ /ц-аас дээш	5	8	4.0	6.00	
25	06.006	Уурын зарцуулалтын тоолуур					
	-	(0 - 1000) м ³ /ц	3	8	4.0	4.00	
	-	(1000 - 4000) м ³ /ц	3	8	4.0	4.50	
	-	(4000 - 10000) м ³ /ц	3	8	4.0	5.00	
	-	10000 м ³ /ц-аас дээш	3	8	4.0	5.50	
26	06.007	Дулааны тооцоолуур		3	3	2.0	2.00
27	06.008	Хэт авианы зарцуулалтын тоолуур				4.0	5.00
28	06.009	Нарийсгах төхөөрөмж				2.0	1.00

07. Даралтын хэмжил							
29	07.001	Цусны даралтын аппарат:					
	07.001.01	□	Механик	1	0.4	1.0	0.5
	07.001.02	□	Автомат			2.0	1.00
30	07.002	Хөдөлгөөний болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд ашиглаж буй манометр					
	07.002.01	□	Моторт тээврийн хэрэгслийн дугуйн даралт хэмжих манометр			1.0	0.5
	07.002.02	□	Уурын зуух, даралтат савны даралт хэмжих техникийн манометр			1.0	0.5
	07.002.03	□	Вакуумметр	1	1.5	1.0	0.7
31	07.003	Эмнэлгийн шинжилгээ, эмчилгээ, оношлогоонд ашиглаж буй манометр					
	07.003.01	□	Автоклавын манометр	1	1.5	1.0	0.5
	07.003.02	□	Цахилгаан контакттай манометр	1	0.55	1.0	0.7
	07.003.03	□	Хүчилтөрөгчийн манометр	1	0.12	1.0	1.00
32	07.004	Даралтын хувиргагч		1	3	2.0	2.00
33	07.005	Ус цаг уурын орчны шинжилгээний барометр					
	07.005.01	□	Электрон барометр (600 - 1100) гПа			2.0	13.20
	07.005.02	□	Станцын мөнгөн уст барометр (610 - 1090) гПа			2.0	19.30
	07.005.03	□	Анериод барометр (600 - 1080) гПа			2.0	19.30
08. Физик, химийн хэмжил							
34	08.001	Амьсгалын анализатор (согтуурлын түвшин тогтоогч)		1.0	1.50	1.0	1.50
35	08.002	Тээврийн хэрэгслийн ялгаруулсан хорт утаа хэмжигч		1.0	1.50	1.0	2.00
36	08.003	Үр тарианы чийг хэмжигч		1.0	0.12	1.0	1.22
37	08.004	Ус цаг уурын орчны шинжилгээний харьцангуй чийг хэмжигч					
	08.004.01	□	Чийгшлийн мэдрэгч	1.0	3.84	2.0	6.30
	08.004.02	□	Үсэн гигрометр	1.0	3.84	2.0	8.00
09. Ионжуулагч цацрагийн хэмжил							
38	09.001	Радио идэвхит цацрагийн орчны хяналтын хэмжих хэрэгсэл					
	09.001.01	□	Ветта цацрагийн орчны хяналтын хэмжих хэрэгсэл	1.0	14.48	1.0	14.48
	09.001.02	□	Гамма цацрагийн орчны хяналтын хэмжих хэрэгсэл:				
			Ажлын байрны хяналтын хэмжих	1.0	16.80	1.0	16.80

			хэрэгсэл ± 1 %-ийн нарийвчлалтай				
			± 10 %-ийн нарийвчлалтай	1.0	9.78	1.0	9.78
			± 20 %-ийн нарийвчлалтай	1.0	5.09	1.0	5.09
	09.001.03	□	Илрүүлэгч дохиот хэмжих хэрэгсэл	1.0	3.00	1.0	3.00
	09.001.04	□	Рентген цацрагийн орчны хяналтын хэмжих хэрэгсэл	1.0	7.32	1.0	7.32
39	09.002		Гадаргуун бохирдлыг хэмжих хэрэгсэл	1.0	4.61	1.0	4.61
40	09.003		Эмнэлгийн иончлолын камер	1.0	10.18	1.0	10.18
<p>Энэхүү жагсаалт нь Хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 2 дах хэсэгт заасан үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа хэмжих хэрэгсэлд хамаарна.</p>							